

ale

Historisk tidskrift
för Skåneland

Nr 1 1977

ale

Historisk tidskrift för Skåneland
utges av De skånska landskapens historiska och arkeologiska förening.

Redaktör Antikvarie Carin Bunte, Lund

Redaktionskommitté

Bitr. professor Erik Cinthio, Lund

Landsantikvarie Evald Gustafsson, Lund

Fil. lic. Gert Jeppsson, Lund

Fil. dr. Anna-Christina Meurling, Lund

Intendent Gustaf Åberg, Simrishamn

innehåll

	Sid
Anders Ödman: En nyfunnen Sparreborg	1
Rune Bunte: Skanör — Kaptenernas stad	9
John Tuneld: Skånelandslitteratur	22
Aktuellt om antikvariskt	
Lars Ersgård: Grävt i Skanör	29
Björn Rosenberg: Stadsmuren i Åhus	
Hampus Cinthio: Härslövs kyrka	
Åke Werdenfels: "Brukshusen" i Bromölla	32

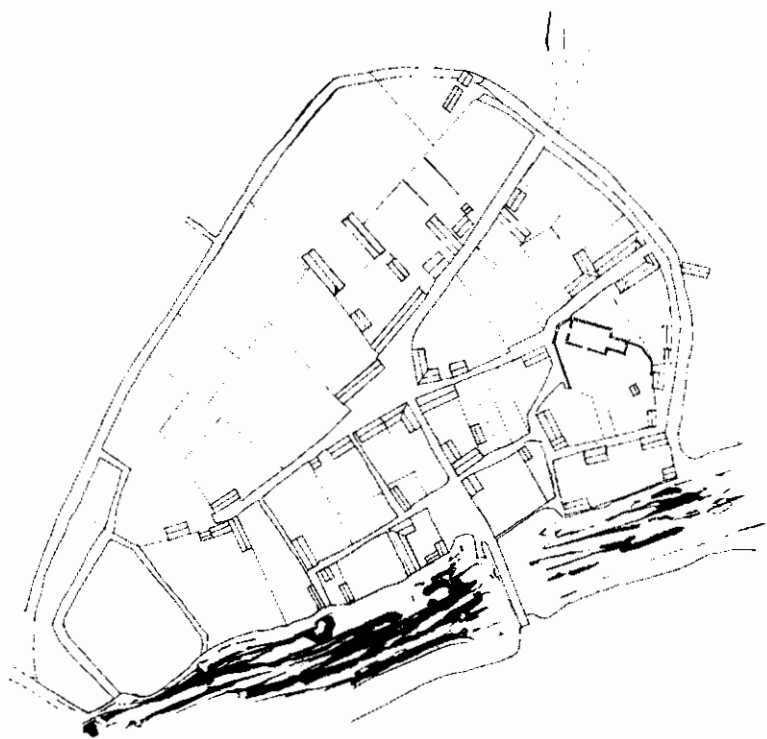
En nyfunnen Sparreborg

Av Anders Ödman

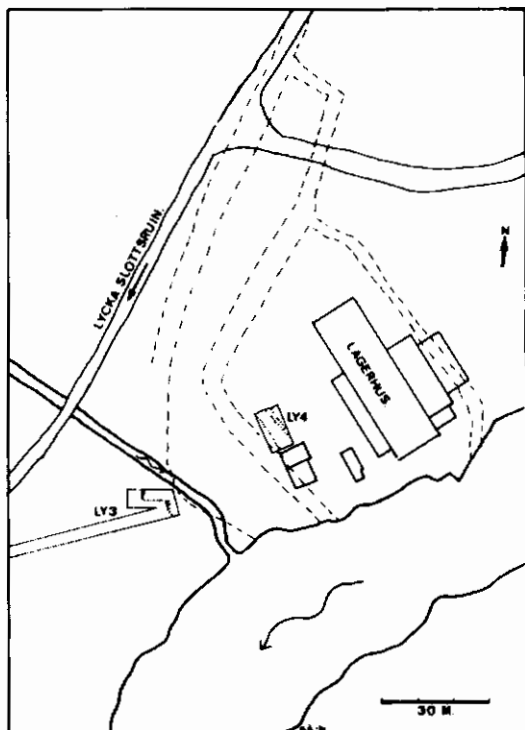

Detaljbild av Claus Nielsen. Foto Torkel Eriksson.

I samband med en konservering av ruinerna efter Lyckå slott i Blekinge företogs 1975 vissa arkeologiska undersökningar i det till slottet hörande stadsområdet. Det viktigaste som därvid påträffades var en borganläggning från 1400-talet, som tidigare varit okänd och som kan betraktas som en föregångare till Lyckå slott. Dess korta historia börjar 1449 med Claus Nielsen Sparre till Ellinge, vars här avbildade porträtt från tiden strax före Lyckåborgens byggande finns i V. Sallerups kyrka.

Lantmätare Wickenbergs karta
över Lyckå 1779 (ovan) och en
detalj av det sydöstra området
med undersökningsschakten mar-
kerade.

Lyckby's södra del med de undersökt områdena.
Sträckade linjer = Wickenbergs karta från 1779.

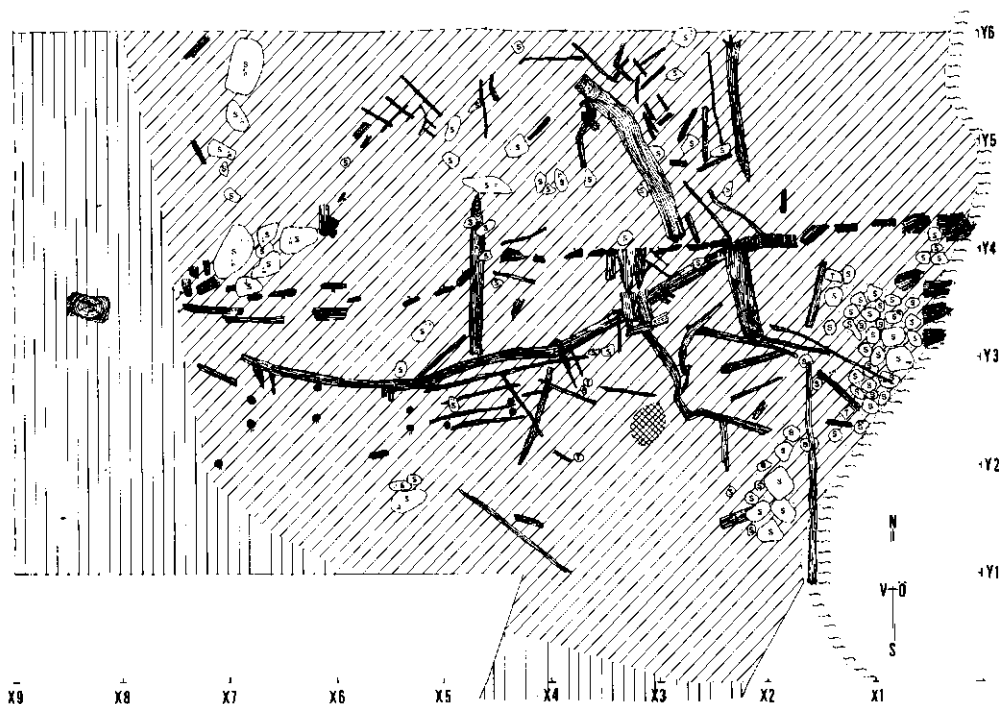

Fig 2. Plan över del av schaktet Ly 3, uppmätt 1975 av förf.

Under sommaren 1975 utfördes två arkeologiska undersökningar i den södra delen av det medeltida Lyckås' stadsområde. De båda undersökningarna gavs lägesbenämningarna Ly3 och Ly4. Schakten som grävdes kom att beröra "Lilla" och "Stora vällen", som en lantmätare Wickenberg år 1799 ritade in på en karta över den då övergivna stadstomten (fig. 1). Dessvärre är området nu mycket skadat av byggnation och ledningsgrävningar, så några större förhoppningar om att finna ett intakt kulturlager fanns ej då arbetet påbörjades.

Det först grävda området Ly3 gav ett magert utbyte (fig. 2). Tydligtvis hade ingen bosättning ägt rum på platsen, varken keramik eller ben hittades. I öster avgränsades kulturlagret av en pålråd men det fanns bara ett fåtal pålar

kvar p. g. a. en tidigare ledningsgrävning. I västlig riktning sträckte sig över området en vägg av nerslagna plankor. Kulturlagret bestod av ett upp till 10 cm tjockt lager bark och träflis som bitvis låg på en matta av slanor. Ett litet område, i anslutning till pålråden, hade under "slanmattan" en kullerstensbeläggning.

Fynden på platsen var få och till största delen av trä. En grupp fynd med maritim anknytning var ett spant, ett sänke av sten samt ett flöte av näver. Dessutom hittades ett segment av en svarvad trätallrik, en repstump, en stav till ett laggkärl samt diverse fragmentariska träföremål.

Schakt Ly4 gav ett betydligt mer intressant resultat. Redan vid det första provschaktet, NO—SV över fältet, visade sig i profilen vad som komma skulle,

en vall med strandskoningar av ekpålar (fig. 3 o. 4). Vallen har på båda sidor varit omfluten av vatten och strandskoningarna har bildat en kajlik brink. Det tryck som vallen utövade på pålraderna, i kombination med den mycket lösa gyt-tjan som det hela var byggt på, har gjort att pålarna pressats ut mot det omgivan-de vattnet, och fått den markanta lut-ning som framgår av sektionsritningen. På vallen gick inga konstruktioner att på-visa. Dock fanns ett antal byggnadsde-taljer av trä spridda över området. Något samband dem emellan gick inte att kons-tatera utan de verkade slumpmässigt kringkastade. Att bränder förekommit visade dels enstaka brända träbitar på vallen, dels en stor mängd kolpartiklar i sjögyttjan norr om vallen. Gyt-tjan sö-der om vallen var dock helt ren.

I vallens fyndmaterial var liksom hos Ly3 det maritima materialet accentuerat. Två spant, en del av en åra, samt even-tuellt en del av ytterligare en, påvisar sjöfart. En samling av böjda och raka vidjor med hak i ändarna har troligtvis utgjort den stödjande delen i en ryssja eller något annat fiskeredskap. Detta fynd pekar på att fiskeri bedrivits. Av ytterli-gare intressanta träfynd kan nämnas ett fragmentariskt trätråg samt en svarvad dryckesbägare med ett bomärke inskuret i botten. Det fynd som vållat mest dis-kussion är en träplatta med ett rosetthål utskuret i dess mitt samt en rad av plugg-hål, med kvarsittande pluggar, längs plat-tans ytterkanter (fig. 5). Plattans och hå-lets form gör det troligt att det är en del av musikinstrument, dvs. klanglådans lock med akustikhål. Det bör ha varit ett stränginstrument men det är svårt att säga vilket. Rosetthålet har en indelning i åtta delar och denna är ovanlig i Skan-dinavien (Andersson, s. 395 f). Dessutom

är hålet asymmetriskt skuret, vilket kan ty-da på att en amatör tillverkat instru-mentet. Även valet av ekträ gör att man kan anse plattan som gjord icke av en instrumentmakare. Till stränginstrument användes företrädesvis barrträ p. g. a. dess klangegenskaper. (Kolneder, s. 22 f). Keramik fanns av flera typer: rödgods, stengods och piplera, men svartgods sak-nades helt. Keramiken var av allmänt senmedeltida slag och kunde inte ge nå-gon närmare upplysning om anläggning-ens ålder. Dock kan några skärvor, vilka tillhört oanvända kärl, påvisa att kera-mik eventuellt tillverkats i trakten. Inte heller kunde en komplett skinnsko, trots omfattande forskningar, ge någon upp-fattning om vallanläggningens ålder.

Dateringen av anläggningen.

Man kunde på goda grunder anta att "Lilla" och "Stora vallen" var rester av en borganläggning. I de arkivaliska källorna omtalas en borg som övergavs 1564 eftersom man då byggt en ny borg söder om staden (Erik B. Lundberg 1943). Denna äldre borg skulle enligt sägnen ha byggts av en kung Erik un-der 1300-talet (Lindeberg 1836.) Så i det inledande forskningsarbetet antogs att den framgrävda vallanläggningen eventuellt var byggd av Erik Menved.

Vid den arkeologiska undersök-ningen hade prover för dendrokronolo-gisk analys tagits. När denna analys var genomförd visade det sig att Erik Men-ved alls icke byggt vallen, utan dess tillkomsttid var 1480-talet. Virket var fällt och hopsamlat från försommaren 1485 och fram till vinterhalvåret 1487—88. Detta visar att byggnationen kan ha påbörjats tidigast hösten 1487 (T. Bar-tholin 1976).

Vid den arkivaliska undersökningen

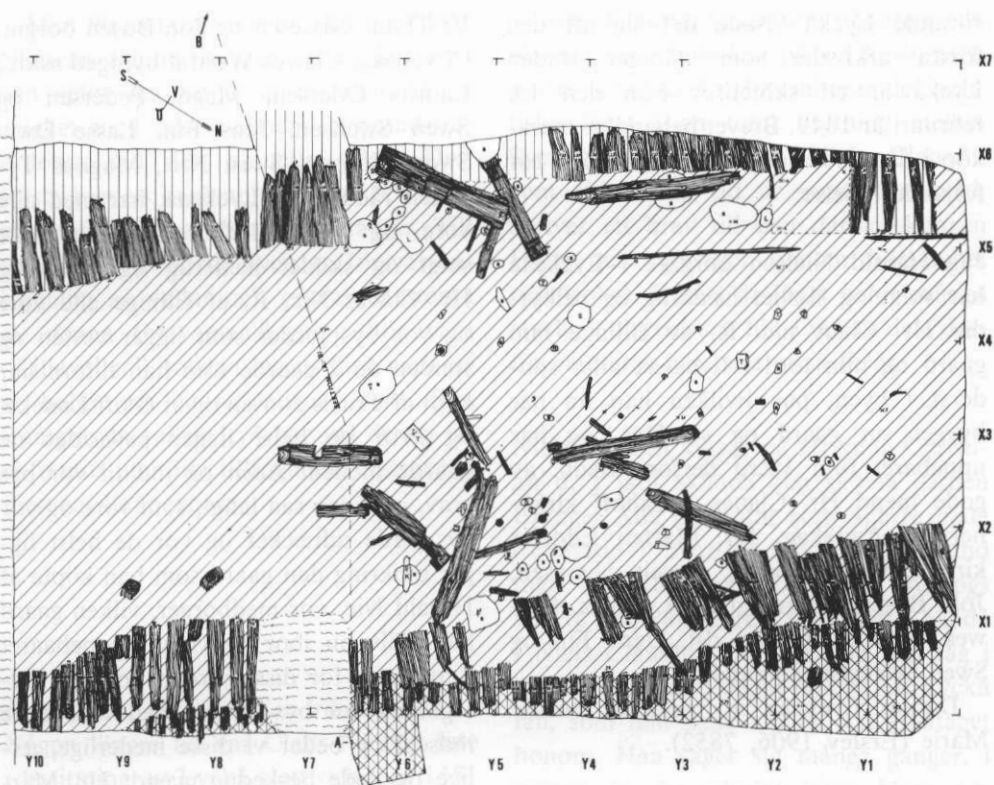

Fig 3. Plan över del av schakt Ly 4 visar den vall, som kringgärdat Lyckå slott.

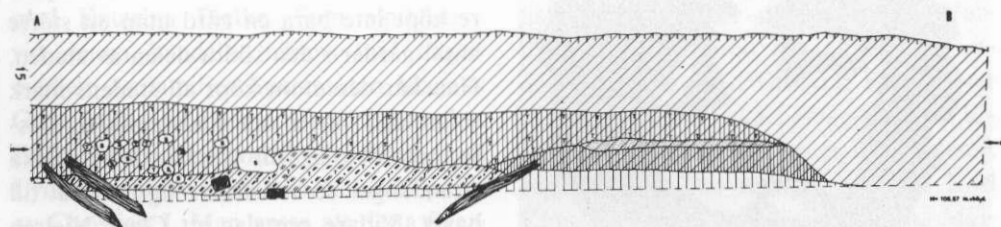

Fig 4. Profil genom vällen. Strandskoningarna av ekpålar har pressats utåt. Uppmätningar av förf.

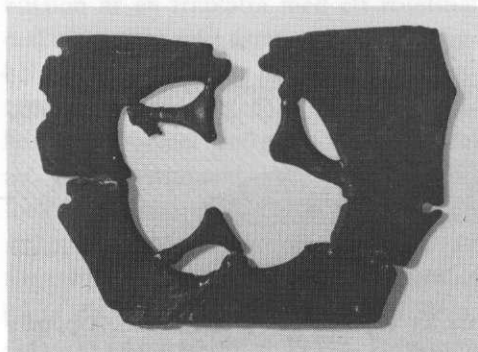
rörande Lyckå visade det sig att den första arkivalie som nämner staden Lyckå är ett skötebrev från den 1:e februari år 1449. Brevet behandlar markköp i den södra delen av staden och har följande lydelse:

Jag Harald Nielsen borgare i Lyckaea har solgt og skødet hæderlig og velbyrdig Hr. Claus nic. R. av Ellinge min gaard og min jord i Lyckaea aller sønderst i byen, paa hvilken han nu har bygget sin gaard og sit Hus, og har uppebaret fuld Værd derfor. Medb. av gode mend Hr. Claues Kerkhoff kirkeherre i Aweskær, Hr. Marten Eddeler kirkeherre i Lyckaea, Tryels Nissesen, Joh. Bosen, borgmæstre i Lyckaea, Clawes Westfal byfoged dst., Jens Fin og Swen Swensen rådmand.

Datum Lyckaea in profestio purific Marie (Erslev 1906, 7852).

Av brevet kan man utläsa att Claus Nielsen köpt en gård längst söderut i Lyckå stad. Ytterligare ett brev, daterat den 10 februari samma år, ger information om markhandeln.

En utskuren träplatta av ek har tolkats som en del av ett musikinstrument. Foto A. Tilly.

Vi Tryels Nissesen og Jon Bosen borgm. i Lyckaea, Clawes Westfal byfoged sstdt., Laurits Odersen, Magn. Pedersen og Swen Swensen, Jens Fin, Lasse Dwn, Swend Jonsen, Swen Nic., Magnus Tyrelsen rådmend i Lyckaea, har med alle vore og vore medborgeres samtttycke solgt og skødet hæderlig og velbyrdig Hr. Claues Nic. R. af Ellinge alle vore og vor bys jorder som ligger vesten og sønden de 2 gaarde som han tilforn har købt af Truels Jonsen og af Olaff Lancke, og hvor de helst ligger jævnsides de gaarde mellem Aaen og ind til vor bys grav, og siden saa langt, som vore og vor bys jorde udrækker og vor de helst ligger omkring den gaard som han købte af Harald Nic. vor medborger, vilken gaard han själv nu ibor og vi har uppebaaret fuldt værd for disse jorder, vor bys indsegl paa vor bys vægne med vore egne indsegl og beder vi disse hæderlige, ærlige og gode beskedne mænd: Hr. Marten Eddeler kirkeherre i Lyckaea, Hr. Claues Kerkhoff kirkeherre i Aweskær, Niels Bagge af Bodhetorpp aw. og herredshøvding i Møræ, Jeppe Jenson borgm. i Ratneby, Truwit Geed aw. og Jeppe Ælsen som nævar, at dette saa tilganget er at de hænger deres insegl med for dette brev.

Datum Lyckaea in festo Scolastice (Erslev 1906, 7855).

Detta brev visar att Claus Nielsen Sparre köpt inte bara en gård utan ett större antal gårdar i den södra delen av staden. Han har dessutom köpt all stadens mark söder och väster om stadsområdet. Dessa områden är till största delen sankastrandängar som sträcker sig ända ut till havet. Vidare omtalas att Claus Nielsen själv bor i Lyckå, i det hus han där byggt åt sig.

Man får anta att när en man av Claus Nielsens dignitet bygger sig ett hus som han själv ska bo i, så utformas det i enighet med adelsmännens byggnadstraditioner vid den aktuella tiden. Dvs. första brevet benämning "hus" bör syfta på ett fast hus av fästningskaraktär. Till ett dylikt hus hörde även en försvarsanläggning av vallar och gravar. Resterna av denna försvarsanläggning bör vara "Lillavallen", medan husets läge varit på en holme på "Stora vallens" plats. Den framgrävda vallen Ly4 har vid denna tid ej funnits utan har tillfogats anläggningen först ca. 40 år senare.

Lyckå och Sparrefamiljen från Ellinge

Någon längre tid var Claus Nielsen inte i besittning av Lyckå slott och län. 1451 avlider han och änkan, Katarina Bielke, flyttar med den unge sonen Niels Clausen upp till sitt fädernesärvda slott Wik i Uppland (Thordeman 1961 sid. 5). Vad som sedan hänt med Lyckå är osäkert. Vid Karl Knutssons fälttåg mot skånelanden år 1452 intogs Lyckå utan att staden blev nedbränd (A. Rydfors 1925 II: 61). Denna ynnest tillföll inte många andra städer som drabbades av fälttåget. En anledning till att Lyckå skonades kan ha varit att Karl Knutsson var halvbror med Katarina Bielke. Som slottsherre vid denna händelse nämns inte någon medlem av familjen Sparre utan Magnus Gren, som var länsherre på Bornholm. Enligt Dansk biografiskt leksikon skall Lyckå ha blivit taget från släkten Sparre av Christian I. Man antar att detta övertagande ägt rum omkring år 1458, då Katarina dog.

Niels Clausen växer upp i Sverige och blandar sig i politiken på sin kusin Sten Stures sida. År 1501 resulterar det politiska läget i en total brytning mellan Sverige och Danmark. Niels Clausen, som vid denna tid är svenskt riksråd, skriver ett brev till den danske kungen Hans och uppsäger honom hörsamhet och trohet. Brevet är långt och i många stycken ointressant för Lyckås del, därför refereras här bara vissa delar.

Niels Clausen klagar på att kung Christian d. I låtit skända och skövla gården Ellinge. Alla de kistor som Sparre hade förvarade i Svartbrödraklostret i Lund togs av Christian. Dessutom framtogs Sparre sina jordebrev. Allt detta hände i Niels Clausens barndom, då han låg i "linda". Därefter klagar han på att Lyckå län, som han hade i pant, var fråntaget honom. Han säger sig många gånger, i många år, ha påmint kung Hans om oförrätterna, men detta har kung Hans inte lyssnat på.

Datum 10 augusti 1501 (Styffe, Bidrag ... 4: 184).

Danskt biografiskt leksikon hävdar att Lyckå och Ellinge givits tillbaka en kort tid efter indragningen, men texten i brevet tyder på att de dragits in när Niels Clausen låg i sin linda, dvs. i mitten av 1400-talet, och att de sedan, trots ideliga påtryckningar, inte givits tillbaka. Varför och när godsens dragits in, går endast hypotetiskt att skissera. Kanske var flyttningen till Lyckå påtvingad efter Ellinges indragning. Christian I blev dansk regent 1448, och samma år sattes Karl Knutsson på den svenska tronen. Möjligt är att den nära släktskapen med Karl Knutsson gjort Sparrefamiljen från

Ellinge till en potentiell fiende till de danska unionssträvandena.

Claus Nielsens val av Lyckå som bostadsort kan ha berott på att Ivar Axelson Thott vid denna tid innehade Sölvesborgs län, och ev. också Lyckå. Att Claus Nielsen sökt skydd hos sin mäktige kusin är mycket troligt. Senare indrogs även Axelsönernas län, och möjligt är att Lyckå inte blev indraget förrän då.

Annu en gång skulle dock Niels Clausen komma i åtnjutande av Lyckå län. Så blev nämligen fallet när svenskarna 1503 intog östra Blekinge. Han innehade dock slottet endast en kort tid, eftersom det strax därefter återerövrades av danskarna.

Slutord

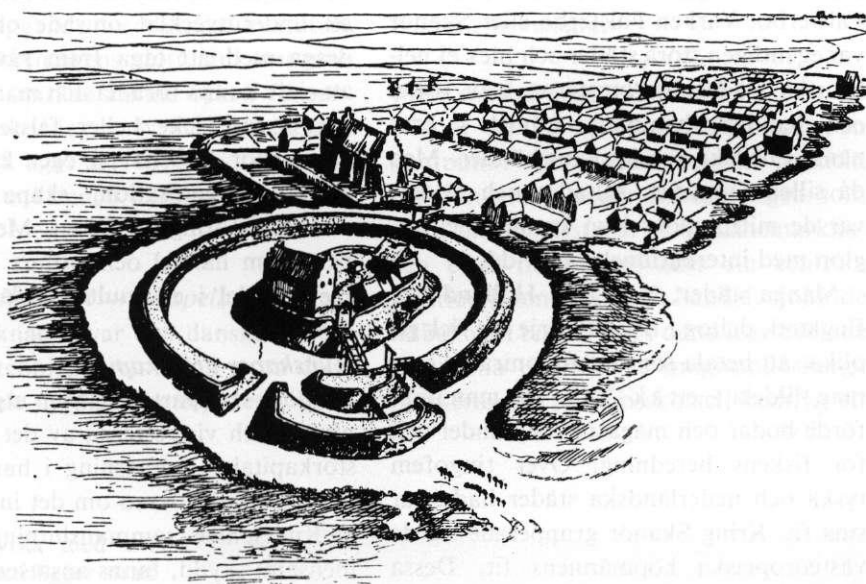
Med hjälp av arkeologi, dendrokronologi och källforskning fick man fram uppgifter kring det undersökta området, som placerar det exakt i tiden. Anläggningens roll i det politiska skeendet kunde också konstateras. Det antal svar som undersökningarna givit har dock skapat ett större antal frågor. När togs Lyckå från Sparrefamiljen för första gången? Har Erik Menved byggt en tidigare borganläggning vid staden, och var i så fall? När uppstod Lyckå som stad och varför? Detta är endast ett fåtal av de frågor som dykt upp, och förhoppningsvis kommer svaren att ges av framtida forskningar.

Litteratur:

- Andersson, O.*, Stråkharpan, en studie i nordisk instrumenthistoria. Helsingfors 1923.
Bartholin, T. S., Dendrokronologisk datering af volden på Lyckeby Fläck. Blekingeboken 1976. Karlskrona 1976.
Erslev, C. H., Repertorium Diplomaticum Regni Danici Medievalis, Bd. I:3, 1401—1450. Köpenhamn 1906.
Kolneder, W., Das Buch der Violine. Zürich 1972.
Lindeberg, A., Svenska Minnen. Stockholm

1836.
Lundberg, E. B., Lyckå Slott. Karlskrona 1943.
Rydfors, A., Svenska medeltidens rimkrönikor. II. Stockholm 1925.
Styffe, C. G., Bidrag till skandinavien historia, Stockholm 1870—75.
Thordeman, B., Wiks hus. Svenska fornminnesplatser nr 9. Stockholm 1961.
Ödman, A., Lyckå, slotten och vallgraven. Blekingeboken 1976. Karlskrona 1976.

Skanör — Kaptenernas stad

Skanörs borgruin grävdes ut 1907—09 av Otto Rydbeck. Rekonstruktion av C. G. Lekholm. (Ur H. Lindahl, Skånes historia fram till 1710).

Skanör hade sin högkonjunktur under medeltiden. Under säsongen var folklivet myllrande och utrikiska språk, främst tyskan, var lika vanliga som danskan. Sedan dess har staden ändrat karaktär. Universitetslektor Rune Bunte vid ekonomisk-historiska institutionen i Lund beskriver utvecklingen från medeltidens sillastad och föregående seklers skepparstad till dagens sovstad.

Av falsterbouddens två städer är troligen Skanör den äldsta. Redan på 800-talet nämns staden som en handelsplats som utländska köpmän besökte. Eftersom den under 1200-talet hade ett flertal kyrkor, bör den under 1100-talet, då skånemark-

naden började fungera, ha varit under stark tillväxt. Skanörs stadsplan under högmedeltiden visar ett vanligt administrativt mönster med regelbundna gator, där kyrka, torg och rådhus utgjorde ett centrum i nära anslutning till den

omkring år 1225 uppförda och befästa kungsgården norr om kyrkan. Detta slott var bostad åt fogden, som hade sin mest betungande uppgift som ämbetsman under fiskesäsongen på hösten.

Omlandsfararnas stad

I början av 1400-talet revs slottet sedan fogden överflyttat sin administration till Falsterbo. Varken Falsterbo eller Skanör var egentligen stora städer och blev ej heller rika städer. Inkomsterna från fisket och handeln hamnade främst i kronans, Lübecks och kyrkans händer. Men då sillen fångades, saltades och såldes, var de mittpunkter i en kommersiell region med internationell räckvidd.

Många städer, även från Holland och England, deltog i fisket. Varje ort fick på olika sätt betala för det landområde, som man tilldelats, ett sk "fit", där man uppförde bodar och magasin för handel och för fiskens beredning. Över tjugofem tyska och nederländska städer hade här sina fit. Kring Skanör grupperade sig de västeuropeiska köpmännens fit. Dessa nordsjöstädernas handelsmän, som fått bestämda regler för denna handel av kung Abel på 1200-talet, var omlandsfarare. De rundade Skagen när de seglade hem till Västeuropas allt mera betydande hamnstäder.

Skanörs betydelse minskar

När dessa omlandsfarare under 1400-talet började att hämta upp sill från nordsjöområdet, försvann de efter hand från marknaden vid Skanör och staden gick tillbaka. Falsterbos nedgång kom något senare. Skanör kom sålunda under senmedeltiden att spela en andrahandsroll under Falsterbo och, när handeln avtog, tvingades man in i ett nytt försörjningsläge.

Skåningarna — arbetsfolket

Invánarna själva och även större delen av de skånska män och kvinnor, som farit till skånemarknaden under fiskesäsongen från augusti till oktober, tycks ha utgjort ett service- och arbetskraftsskikt utan möjligheter att få några större vinster i detta kommersiella spel kring sillen. På samma sätt som människorna inom ett underutvecklat område ofta får bidra med att taga fram råvaran utan att själv kunna förädla och marknadsföra den, kunde icke heller falsterbouddens människor, i brist på eget kapital och effektiv organisation, skapa en egen marknadsföring av fisken. Men kunskaperna om handel och sjöfart ökade och blev en del i ett multipelt försörjningsmönster.

Kunskaper utan kapital

Skanörs skeppartraditioner utgör därför på sätt och vis resterna av det medeltida storkapitalets uppvisning i handels- och sjöfartsteknik. Även om det inom skånska Knutsgillen, sammanslutningar för gemensamt skydd, fanns ansatser till större engagemang inom sjöfart och handel, hade dessa skran icke den ekonomiska eller organisatoriska styrka som fordrades för internationell konkurrens. Den inhemska styrkan uppvisade staten, som genom sina noggranna kontrollåtgärder och skattesystem vingklippte de utländska köpmännens vinster.

Skanör — kungens jord

Under större delen av medeltiden tillhörde Skanör kronan. Att vara stad betydde, att man hade tilldelats privilegier, vilka kunde variera från stad till stad. Dessa privilegier utgjorde inte bara en förmån för staden, utan var också ett led i statens inkomstpolitik. Tex betalade många köpstäder "midsommargäld", en skatt till kungen.

Skanörs tillhörighet till kronan berodde på stadens strategiska läge.

Statens rätt över forstranden, området närmast havet, och rätt till vrakgods utgjorde dessutom den juridiska basen för kontroll av den verksamhet som fisket medförde i själva strandzonen. Det komplicerade mönstret av omsättnings-skatt, tullar, förordningar, privilegier och bötesföreläggande övervakades av statens fogde på konungens slott. Inkomsterna från detta område kunde också förpan-tas, vilket skedde t ex år 1339, då Skanör var i svensk ägo, år 1401 och i samband med Stralsundfreden 1370.

Skanörmarknaden — en spelbricka

Skånemarknaden var den danska statens bästa skatteobjekt. Att sedan stora delar av det totalt möjliga skattepaketet ham-

nade i tyska fickor, visar den ständiga pendlingen för den danska staten mellan det ekonomiskt gångbara och det politiskt möjliga. Skanör blev en spelbricka i den ekonomiska kampen mellan staten och framför allt de tyska köpmannastäderna. Det starka tyska inflytandet visade sig också i stadsrättens utformning och i de bestämmelser som tillämpades vid de skånska fiskelägren.

Från stormarknad till bondby

Skanör och Falsterbo var tillsammans en knutpunkt i den nordeuropeiska handeln och fungerade under fiskesäsongen som stora marknadsstäder. Då skånemarkna-den efter hand berövades sin centrala position inom europeisk handel, sjönk de tillbaka till bondbyar. I detta läge började invånarna utnyttja de omgivande karga markerna till boskapsskötsel, bedriva ett

Skanörs kyrka med sitt höga korparti ligger strax söder om borgen. I förgrunden syns inre vall-graven. Foto Evald Gus-tafsson 1963.

komplementärt fiske eller taga tjänst kanske framför allt i den skånska handelsflottan.

Kunskaperna säljs

Skanörkyrkans abrupt avslutade kor kan ses som en symbol för stadens insikt om att fortsatt expansion inte var möjlig. Tillbyggnaden avbröts under 1400-talet. I Falsterbo upphörde fogdeämbetet år 1534.

Vad skedde efter denna nedgångsperiod? Uttrycket kaptenernas stad vill förklara en del av de överlevnadsmöjligheter som stod till buds.

Man fann ett mönster, där arbete inom jordbruk, fiske och sjöfart nödtorftigt löste försörjningsproblemet. Dåliga jordar, vikande fiske, omöjliga hamnförhållanden och bristande kapitaltillgångar fordrade kombination av resurserna. Få egna fartyg hade man, men seglarkunskaperna kunde avsättas i närbelägna städer, som sökte sjöfolk. På så vis utvecklade traditionen en sorts plantskola för skåne-sjöfartens befäl och manskap.

Denna totalt förändrade situation som stad, denna nedtrappning till en obetydlig liten ort med beteckningen stad, är såtillvida intressant som man oftast diskuterar städernas tillväxt och sällan det man skulle kunna kalla deurbanisering.

Rätten att segla

Skanör var från omkring 1500-talet fram till vårt sekel en undangömd plats vid den skånska kusten. Under 1600-talet vid övergången till Sverige tycks Skanörs roll ha varit så obetydlig, att man ifrågasatte om staden skulle få behålla sina stapelstadsrättigheter. Tydligen framtogs staden sådana rättigheter och de få mindre skutor som var i skanörbornas ägo utgjorde ej heller något för en stapelstad

representativt tonnage.

Staden fick dock år 1661 rätt att "på behaglig tid och tills vidare" idka inrikes fraktfart. Under 1700-talet tycks antalet skutor, särskilt under senare delen av seket, ha ökat. Som redare framträdde nu både borgmästare, kyrkoherde och rådmän. De största fartygen var på cirka 20—30 läster. Ett exempel är slupen "S:t Jacobus", som ägdes av skepparen F Ribber, som också seglade fartyget. De dåliga hamnförhållandena hindrade säkerligen den lilla handelsflottans tillväxt.

Beskrivningar av Skanör vid 1700-talets mitt ger en bild av en fattig stad. Den hade till skillnad från andra städer knappast några köpmän. I stället fanns här åkerbrukare, fiskare och sjöfarare samt några få hantverkare.

Linné i Skanör

Linné, som besökte Skanör år 1749, beskrev staden så här:

"Landsvägen hit till staden ifrån landet kan näppeligen synas, utan körer man havsstranden, då vattnet är utfallet, ifrån Kämpinge, eller ock över lungen igenom bivägar. Ingen ordinarie postgång är inrättad till denna staden närmare än ifrån Malmö, utan den, som vill söka sig en stilla retrait, kan näppeligen få den i Sverige tystare än här, ty här bo inga ståndspersoner, utom kyrkoherden, borgmästaren och en strandridare. Ingen by är utom staden på hela milen. Borgerskapets närmsta hantering är fiskande.---- Emellan Nudden och östra Skåne land är en ståtellig hamn. Då något vid Skanör skall transporteras till skeppen i hamnen, köres det med hästar långt ut i vattnet till båtar, vilka föra varan ombord.

Innebyggarna här äro mycket vana vid att vada och håva räkor, ål och annor fisk. Torv och gödsel, som om sommar-

Seglationen ökar

Skanör som tidigare hade förlorat rätten att segla på utlandet och på grund av sin litenhet snarast räknades till "fläckarna" d v s orter utan stadsrättigheter, fick år 1765 tillåtelse att för stapelstädernas räkning segla i utrikestrafik, utan att skepparna innehade burskap i någon av dessa städer. Bestämmelserna var nämligen under 1700-talet sådana, att man måste vara edsvuren borgare i en svensk sjö- eller stapelstad för att segla ett skepp.

Tillträdet till burskap var reglerat. T ex gavs detta inom handeln endast åt personer som uppnått 27 års ålder och som kunde uppvisa lång praktik. Att inneha burskap innebar fördelar men även krav och skanörskepparna kunde tydligen utnyttja rättigheterna utan att behöva uppfylla burskapets alla förpliktelser.

Att segla var verkligen en nödvändighet för den lilla stadens borgare, vilka dessutom kunde glädja sig åt att kronan vid denna tid godkände att bärgningsauktioner fick hållas i staden. Den s k Dyke-rigården härrör från denna verksamhet.

Under 1800-talet ökade antalet skeppare. Däremot tycks inte antalet i Skanör registrerade fartyg ha ökat. Bland de större skanörsbåtarna i början av 1800-talet fanns galeasen "Amphion" på 37 läster, byggd år 1804 på Skäggenäs i Kalmar sund, och briggen "Lovisa" på 32 läster. År 1830 hade Skanör 32 skeppare och 60 sjömän med anställning, enligt H. Börjessons uppgifter. Dessutom fanns det 18 skeppare och 5 sjömän, som saknade anställning. Detta är ialles 115 manliga yrkesutövare.

Om den allmänna ålders- och könsfördelningen i Sverige vid denna tid användes för att ungefärligt beräkna antalet män i yrkesverksam ålder 15—69 år i Skanör får man, att det vid denna tidpunkt

borde finnas ungefär 150 män. Slutsatsen blir att omkring 1830 var över 70 % av den manliga yrkesverksamma befolkningen anknuten till sjöfartsnäringen.

Skanör fungerade sålunda trots sin relativa isolering som ett rekryteringsområde för Malmös växande handelsflotta. Hommerberg omtalar att vissa år vid 1800-talets mitt fördes mer än 60 % av de i Malmö hemmahörande skutorna av kaptener, som var kyrkoskrivna i tvillingstäderna. Självfallet utgjordes också besättningarna i stor utsträckning av folk därifrån. År 1860, då staden hade över 800 invånare, fanns här 74 kofferdiskeppare, d v s skeppare med tjänstgöring inom handelsflottan, och 61 sjömän.

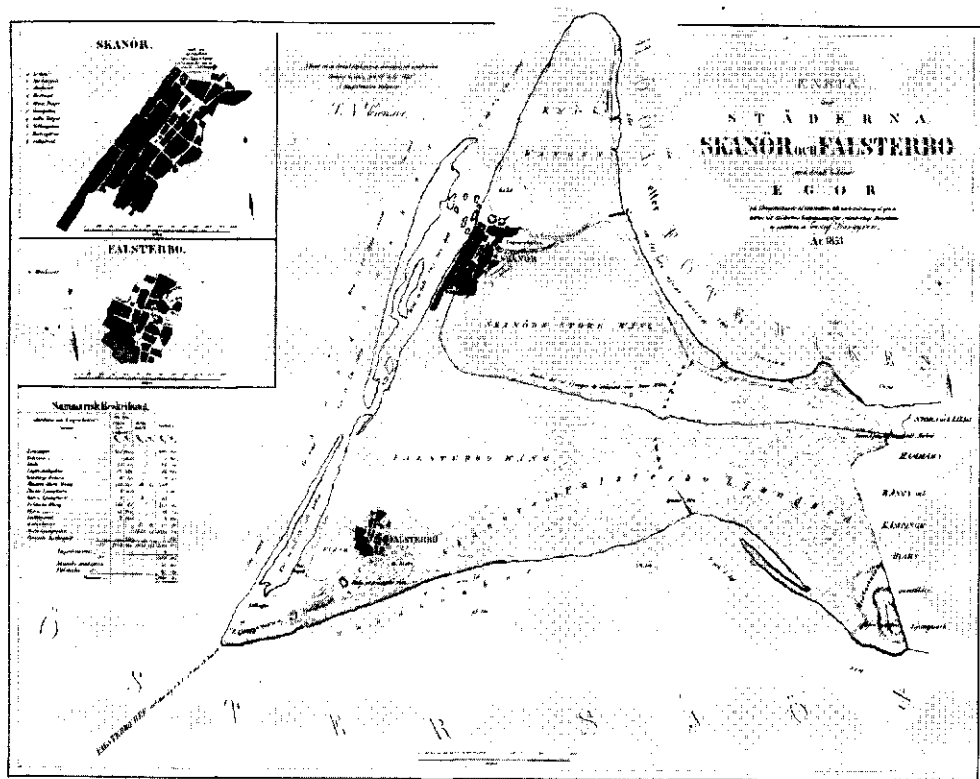
Befolkningen ökar — och minskar

Under det senare 1700-talets växlande konjunkturer lyckades Malmö bibehålla ett någorlunda stort tonnage. Den år 1775 nybyggda hamnen bidrog till detta. I början av 1800-talet fanns i Malmö ett trettiofemtal fartyg och trettio år senare hade antalet ökat till omkring 40. Det var denna flotta som till stor del fick sjöbefarna män från Skanör.

Fram till 1800-talets mitt ökade Malmös befolkning med över 200 %, en ökning som till stor del berodde på stark inflyttning. Skanörs tillväxt var betydligt mindre, även i jämförelse med Falsterbo. Högsta befolkningssiffran nåddes under 1860-talets första hälft. Därefter minskade befolkningen med undantag för vissa år så att befolkningstalet omkring 1960 var lika stort som vid 1800-talets början. (Se tab. 1)

Yrkesstrukturen under senare delen av 1800-talet

Vid tiden för sin största befolkningsmängd under 1800-talet beskrivs staden på följande sätt i en dåtida uppslagsbok:

Annu vid mitten av 1800-talet saknas hamnanläggning i Skanör. Karta från 1853.

"Skanör, sätet för borgmästaren och kyrkoherden, med 900 invånare, har tvenne torg, deraf det ena med sina uthus, gödselhögar och sin pöl för stadens gäss först möter främlingen och ger intryck af en gammaldags skånsk afvelsgård. Men man kommer sedan på s k gator med snygga envånings korsvirks lerhus och slutligen till det andra torget, dervid stadens enda stenhus, rådstugan ligger. I närheten häraf har den vackra kyrkan en dominerande belägenhet intill den plats, der gräsmattan döljer ruinerna efter det gamla slottet.

Invånarne fördela sig i tvenne klasser, skeppare, lotsar och fiskare, med landtbruk fästadt vid dessa yrken, der idkare, såsom i allmänhet är händelsen, tillika

ega hus med åtföljande stadsjord på ljunen. Borgerskapet utgör visserligen de jure en särskild samhällsklass; men der finnas icke mer än tre handlande, och handtverkarne äro lika lätt räknade."

Denna beskrivning av 1860-talets yrkesstruktur stämmer väl överens med yrkesfördelningen ett tiotal år senare. (Se tabell 2.) Yrkesfördelningens förändringar jämföres vid tre olika tillfällen. Under perioden 1876—1880 fanns fortfarande en markant övervikt för just de yrkesgrupper som hade anknytning till marina yrken. Sjöbefäl, sjömän, fiskare och olika kustbefattningar svarade för 50 % av de yrkesverksamma.

Att kalla Skanör vid denna tid för kaptenernas stad har sitt fulla berättigande.

Tab 1

Folkmängdstillväxten i Skånes städer fr o m den 1/1 1806 t o m den 31/12 1855 (%)

Städernas namn	Enligt folkmängds- tabellerna	Enligt nativitets- överskottet	Skillnad häntydande på inflyttningar (+) och utflyttningar (-)
Malmö	+ 221	+ 26	+ 195
Lund	+ 125	+ 53	+ 72
Landskrona	+ 27	+ 18	+ 9
Helsingborg	+ 129	+ 62	+ 67
Ystad	+ 91	+ 55	+ 35
Falsterbo	+ 102	+ 86	+ 16
Skanör	+ 36	+ 38	— 2

Källa: BISOS Befolkningsstatistik 1855

Tab. 2

Yrkesfördelning i Skanör 1876—1942

(Procent)

Yrken eller yrkesområde	1876—1880	1908—1920	1928—1942
Hantverkare	10	23	20
Samfärdsel	1	2	4
Sjöbefäl	16	8	5
Sjömän	26	7	5
Kustbefattning	7	10	8
Jordbruk	14	13	13
Handel	1	4	10
Allm. förvaltning + fria yrken	4	16	17
Husligt arbete	20	13	16
Fiskare	1	4	2
Summa	100	100	100

Källa: Fredholm 1977

Sjöbefälens andel av de yrkesverksamma utgjorde 15 %. Men borträknas kvinnoyrkena, gruppen husligt arbete, innebär detta att var femte manlig yrkesutövare var ett sjöbefäl. Av alla yrkesutövare tillhörde cirka 60 % antingen handelsflottan eller kustbevakningen. Man måste dock göra klart för sig att oftast registreras "bästa titeln". Den ringa andelen fiskare motsvarar icke näringens bidrag till försörjningen. Det försämrade fraktläget

från och med år 1874 innebar säkert för många att fiske fick ersätta sjömansjobbet.

En ny utökning av det skånska frakttonnaget kom emellertid under 1880-talet och Malmös tonnage ökade från 3.174 ton till 7.440 ton, vilket påverkade sysselsättningen för sjöfolket i Skanör.

Under detta decennium kunde blivande skeppare få undervisning i navigation på hemorten. Äldre sjöerfarna skeppare fungerade som lärare. Hamnbygget, som

Hamnen, Skanör.

Hamnen i Skanör (okänt årtal). Foto ur Malmö Sjöfartsmuseums bildarkiv.

blev färdigt vid denna tid, innebar även en kraftig stimulans för sjöfarten. Befolkningsutvecklingen tyder på detta. Den stora nedgången under 1870-talet, cirka ett hundra personer, fortsatte inte under detta årtionde.

En stagnation inträdde. De stora bränderna år 1874 och 1885 betydde självfallet en kraftig förändring av hela samhället, då större delen av de gamla gårdarna lades i aska. En annan katastrof inträffade år 1889, då det i Malmö år 1842 byggda skeppet "Solide II" på 206 ton försvann. Därefter har inget fartyg varit skrivet i Skanör.

Under nästa undersökningsperiod (1908—1920) kom enbart var tionde manlig yrkesutövare och under den sista perioden (1928—1942) ungefär var femtonde att tillhöra sjöbefälens yrkesgrupp. Skanör var kaptenernas stad fram till sekelskiftet, sedan började andra yrkes-

grupper, hantverkare och ämbetsmän, att väsentligt öka sina andelar av de yrkesverksamma.

Denna utveckling avspeglar sig också i den sjunkande andelen giftermål, där mannen hade en sjöfartsanknuten yrkestitel. Under perioden 1877—1890 utgjorde denna grupp nära 60 % av alla ingångna äktenskap. Under perioden 1905—1920 hade andelen sjunkit till omkring 35 % och under perioden 1921—1939 var den endast 15 %.

Skanör efter sekelskiftet

Den nedgång i antalet invånare som skedde från 1860-talet till 1900-talets början innebar en minskning av befolkningen med en fjärdedel, från över 800 personer till under 600 år 1907. Förklaringen är, att utflyttningen var stor under nästan hela perioden och den kompenserades varken av tillräcklig inflyttning eller av födelse-

Tabell 3
Utflyttning från Skanör 1880—1940 Olika yrkesgrupper
(Procent)

Yrken eller yrkesområde	1880—1900	1905—1920	1925—1940
Hantverkare	4	17	18
Samfärdsel	0	0	0
Sjöbefäl	11	0	0
Sjömän	4	0	3
Kustbefattning	8	3	0
Jordbruk	11	3	9
Handel	8	0	6
Allm. förvaltning + fria yrken	4	20	15
Husligt arbete	50	57	49
Fiskare	0	0	0
Summa	100	100	100

Tab. 4
Inflyttning till Skanör 1880—1940. Olika yrkesgrupper
(Procent)

Yrken eller yrkesområde	1880—1900	1905—1920	1925—1940
Hantverkare	5	6	17
Samfärdsel	0	5	0
Sjöbefäl	10	2	3
Sjömän	0	2	3
Kustbefattning	5	3	7
Jordbruk	24	9	0
Handel	9	4	13
Allm. förvaltning + fria yrken	0	12	14
Husligt arbete	47	54	43
Fiskare	0	3	0
Summa	100	100	100

Källa: Fredholm 1977

överskott. Under 1860-talets nödår och under en kort period i början av seklet var dessutom dödstalen större än födelsetalen. Av de som flyttade ut mellan 1880 och 1900, var omkring en femtedel folk inom sjöfartsnäringen. Denna grupps andel i utflyttningen under de senare undersökningsperioderna var obetydlig.

Under senare delen av 1900-talets första årtionde fram till 20-talets början skedde en förändring i befolkningsut-

vecklingen. Befolkningens antal ökade. Inflyttningen översteg utflyttningen och samtidigt uppkom ett födelseöverskott.

Från och med 1920-talet skedde en kontinuerlig avtappning av Skanörs invånarantal. Utflyttningen låg i allmänhet något högre än inflyttningen. Den ökade andelen av invånarna i de äldre åldersgrupperna ledde till relativt höga dödstal särskilt under 1930-talet, då antalet föds-
lar var extremt få.

Flygbild över Falsterboudden. De båda medeltida stadsområdena har genom de senaste decenniernas villabebyggelse nästan vuxit samman. Flygfotograferingen utförd av rikets allmänna kartverk år 1967. Godkänd för reproduktion och spridning av LMV 1977.05.02.

tabellen över flygfotografier vilken anger att dessa kategorier räknas.

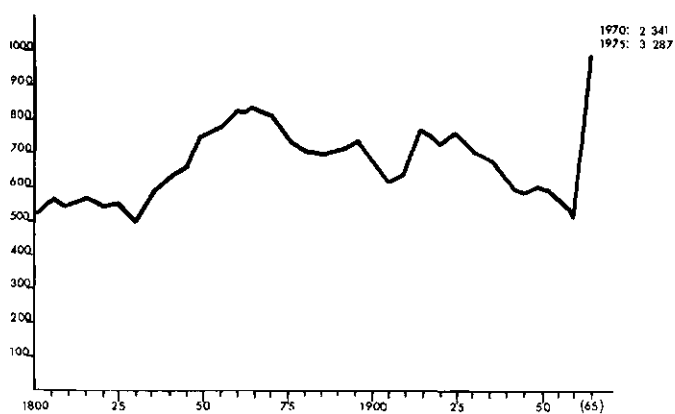
Under senare delen av 1900-talet har de olika grupperna nästan vuxit samman. De som tidigare var separata har nu blivit en enda enhet. Detta har skett under 1900-talet, då bebyggelsen har vuxit samman.

Skanör — sovstaden

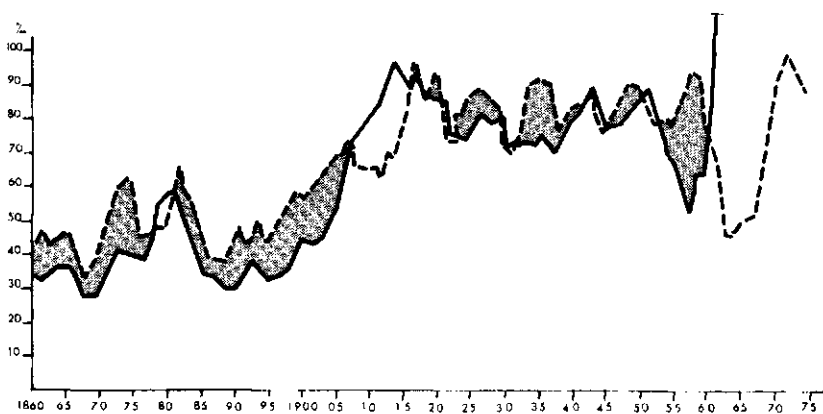
Befolkningens antal var lägst år 1959, då 509 invånare fanns registrerade i Skanör. Därefter började under 1960-talet stadens "moderna period". Skanör utvecklades mot en sovstad. Omkring 1965 räknades

cirka 1.000 personer till Skanörs församling och 10 år senare var detta tal tredubblat. Skanör tillhör nu Vellinge kommun.

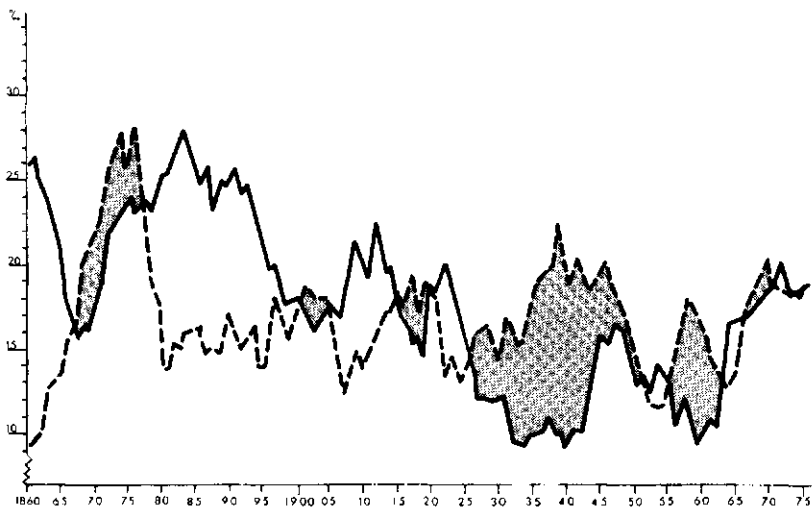
Antalet personer som varje dag reser från Vellinge kommun till sina arbeten i

Invånarantal i Skanör 1800-1975

Skanör. Inflyttning (—) och utflyttning (---) 1860-1975.
Löpande femårsmedeltal, promille.

Skanör. Födelsetal (—) och dödstal (---) 1860-1975.
Löpande femårsmedeltal, promille

Malmö har ökat kraftigt. År 1965 var dessa pendlare över 1.300 stycken. Tio år senare, 1975, var antalet nästan fyrdubb-
lat. Malmöbor, som arbetar i Vellinge kommun, har i ökad utsträckning flyttat från Malmö till bostäder nära arbetsplat-
sen. Det stagnerande antalet utpendlare från Malmö tyder på detta. År 1975 var deras antal 452, vilket är lägre än 1970 års siffra.

Tab 5
Inpendling till Malmö

	Från Vellinge	Från Skanör och Falsterbo
1965	1.337	269
1970	2.452	702
1975	5.227 (prel)	

Utpendling från Malmö

	Till Vellinge	Till Skanör och Falsterbo
1965	293	72
1970	476	90
1975	452	

Källa: Malmö stads statistiska kontor.

Men innan denna förvandling tog sin början, hade Skanör redan förlorat sin gamla karaktär av kaptenernas stad. Mellankrigstidens yrkesstruktur visar på en ökad andel för folk inom handel, hant-
verk, fria yrken och förvaltning. Även tabellen över inflyttarnas yrken anger att dessa kategorier ökade.

Under samtliga tre perioder var den do-
minanta gruppen bland in- och utflyttar-
na de med husligt arbete. Från och med år
1904, då järnvägen byggdes, ökade kon-
takten med Malmö. Skanör och Falsterbo
började på nytt att få besök av folk under
en kort säsong. Nu är det inte fråga om
att såsom under medeltiden fånga fisk i
havet. Nu är det i stället havet, som
fångslar stadsbon.

Källor och litteratur:

- Andersson, I:* Skånes historia, Senmedeltiden,
Stockholm 1974
*Bidrag till Sveriges Officiella Statistik, Serie A: Be-
folkningsstatistik 1855*
Bunte, R: Öresundsfisket, Skånes Natur 1962
Dufberg, L: Något om medeltidens sillfiske och
Marknader i Skanör och Falsterbo. Artikel i Vel-
linge Kommuniké nummer 2, 1976
Fredholm, B: Skanör — En stad vid kusten.
Uppsats. Ekon.historia, Lund 1977
Historiskt-Geografiskt Lexikon, Stockholm 1864
Hommerberg, C: Något om Sjöfart vid Skanör-
Falsterbo, Malmö 1950
Hornborg, Bjurling och Börjesson: Studier över
Skånska Sjöfartens Historia, Malmö 1950
Jeppsson, N: Skanör och Falsterbo och Ljunghusen
i äldre och nyare tid, Trelleborg 1937
Karlberg, G: Bidrag till Skanörs och Falsterbo histo-
ria under 1700- och 1800-talen, Uppsala 1906
Kulturhistoriskt Lexikon för nordisk medeltid
Kulturnämnden i Vellinge: Liten historik över Vel-
linge kommun, Vellinge 1975
Sandstedt, T: Flyttningsrörelser till och från Skanör
åren 1944—1953. Stockholms högskola 1954
Torslow, E: Gårdetalet i Skanör och Falsterbo, Mal-
mö 1922
Trelleborgs Allehanda: Vellinge—Skanör—Falster-
bo tur och retur 1889. Artikelserie 1955

Skånelandslitteratur

Historisk-antikvarisk bibliografi
sammanställd av John Tuneld

Forts. från nr 1, 1976

Andersson, Helge, Claus Mortensen, Skånes reformator 1499—1575 (Lunds stifts julk. 67 (1975), s. 21—35).

—, Skånskt kyrkohistoriskt jubileum. För 400 år sedan avled reformatorn Claus Mortensen (Byahornet/Skåneland. 34 (1975): H. 5/6, s. 6—10).

Arkeologi i Sverige 1974. 1. Stockholm, Riksantikvarieämbetet, 1975. 62 s. (Riksantikvarieämbetet. Rapport. A. 1.)

Bartholin, Thomas & Berglund, Björn E., Dendrochronological dating on oak in Skåne and Blekinge, Southern Sweden (Fornvännen. 70 (1975), s. 201—208, (résumé på svenska), s. 208).

Frostabygden. 1975. Höör, Frosta härads hembygdsförening, 1975. 47, (1) s. Kr 10:—.

Föreningen Gamla Halmstads årsbok. 52 (1975). Halmstad. Föreningen Gamla Halmstad, 1975. 256 s., (1) pl.-bl. Kr 23:—.

Halldórsson, Halldór, Lund i isländska källor (Gardar. Årsbok för Samfundet Sverige-Island i Lund-Malmö. 6 (1975), s. 26—33, Summary, s. 33—34).

Isberg, H.A., Vår kyrka i Högestad. Ystad 1975. 15, (1) s.

Jönsson, Sigvard, Sparbanken i Tollarp 75 år. En rapsodisk bygdeskildring. Tollarp, Sparbanken i Tollarp, 1975. 75 s.

Kring Helgeå. Årsskrift för Föreningen Gamla Christianstad, S:a Annas gille, Villands härads hembygdsförening. 1974. Kristianstad, Föreningen Gamla Christianstad, 1975. 123 s. Kr 15:—.

Landskronaboken. En årsbok från Landskrona kulturnämnd, 1975. Landskrona, Kulturnämnden, (1975). 64 s.

Lindberger, Örjan, Ingvar Andersson och Skånes historia (Nordisk tidskrift. N.S. 51 (1975), s. 155—158).

Minnen från Helsingborg och dess skola. 42. Stockholm, Helsingborgspojkarnas gille i Stockholm; Helsingborg, Killbergs bokh., 1975. 110 s. Kr 17:50.

Munke, Sven, Tågarp-Billeberga sparbank 100 år. Landskrona, Tågarp-Billeberga sparbank, 1975. 72 s.

Nagy, Béla, Arkeologisk undersökning 1970—71. Fornlämning. Gravfält och boplatslämnningar, nyupptäckta. Dunstorp, Lyngby sn, Skåne. Stockholm, Riksantikvarieämbetet, 1975. 30 s. (Riksantikvarieämbetet. Rapport. 1975. B. 54.)

Qvibille. Socken och tingstad. En bok om en gammal socken ... Red. av *Eric Hägge*. Kvibille, Kvibille hembygdsförening, 1975. 319, (1) s. Inb. Kr 40:—.

Segerstedt, Torgny (T.), Ingvar Andersson. Inträdestal i Svenska akademien. Stockholm, Norstedt, 1975. 33 s. Kr 25:—.

Tvååkersboken. Glimtar från ett gränsland. (En bok om socknarna Tvååker, Spannarp, Sibbarp och Dagsås.) ... Red. och layout: *K.-O. Andersson.* Tvååker, Tvååkers kommun, 1975. 326 s., (2) kartbl. Inb. Kr 50:—.

Wallin, Curt, Knutsgillena i det medeltida Sverige. Kring kulturen av de nordiska helgonkungarna ... Stockholm, Almqvist & Wiksell, 1975. 237 s., (2) pl.-bl. Kr 70:50. (Historiskt arkiv. 16.)

Wranér, Signe, Så går en dag ... Barndomsminnen. Simrishamn, Österlens museum, 1975. 19 s. Kr 7:—. (Föreningen för fornminnes- och hembygdsvård i sydöstra Skåne. Småskrifter. 15.)

Vår hembygd. Årsskrift. 1975. Kyrkhult, Kyrkhults hembygdsförening, 1975. 77, (1) s. & annonser. Kr 12:—.

Våra härader. 8 (1975). Krageholm, Ystad, Ljunits och Herrestads hembygdsförening, 1975. 24 s. Kr 10:—.

1976

Aktuella medeltidsgravningar i Malmö. 1 (1975—76). Kv. 35 Neptun, Kv. 46 von Conow. En översikt av grävningsresultatet sammanställd av *Lars Andersson* och *Sven Rosborn.* Malmö, Malmö museum, Stadshist. avd., (1976). 31 s.

Andersson, Thorsten & Lindbom, Gunnar, Boken om Kristianstad. Stockholm, Natur o. kultur, 1976. 271, (1) s. Inb. Kr 85:—.

Arkeologi i Sverige 1974. 2. Stockholm, Riksantikvarieämbetet, 1976. 48 s. (Riksantikvarieämbetet. Rapport. 1976. A. 1.)

Arkeologi i Sverige 1975. 1—2. Stockholm, Riksantikvarieämbetet, 1976. 64, (6); 42 s. (Riksantikvarieämbetet. Rapport. 1976. A. 5; A4.)

Arkeologisk undersökning, målsättning och planering. Metodkonferens, januari 1976. Stockholm, Riksantikvarieämbetet, 1976. (2), 38 s. (Riksantikvarieämbetet. Rapport. 1976. A. 3.)

Arnstberg, Karl-Olov, Datering av knuttimrade hus i Sverige. With an English summary. Stockholm, Nordiska museet, 1976. (3), 314 s. Kr 49:40.

Arvastson, Gösta, V. Vrams nymodiga prästgård (Kulturen. 1976, s. 149—162).

Aulén, G., Från mina nittiosex år. Hänt och tänkt. 2 uppl. Stockholm, Verbum, 1976. 299 s. Inb. Kr 28:90.

Barfod, J. C., Märkvärdigheter rörande skånska adeln. Med inledning och anmärkningar av *Gunnar Carlquist.* Lund, W. Ekstrand bokförlag, 1976. (1), XVI, 459 s., (40) pl.-bl. Inb. Kr 98:—. (S. VII—459, (40) pl.-bl. faksimil av uppl. 1925.)

Berling, E. W., Lund. Korta anteckningar om staden och dess omgivning. Lund 1879. Facsimil. Lund, Lunds universitetsbiblioteks kamratförening, 1976. (3), 165, (1) s., (1) kartbl. Kr 35:—.

Bjärebygden. Årsbok för Bjäre härads hembygdsförening. 1976. Båstad, Bjäre härads hembygdsförening, 1976. 74, (3) s. & annonser. Kr 21:—.

Blekinge i litteraturen. Blekingeförfattare från 1800-talet till 1950. Red. av *N.-E. Frinnmann* ... Mölnlycke, Sober, 1976. Inb. Kr 45:—.

Blekingeboken. Årsbok för medlemmarna i Blekinge musei- och hembygdsförening. 54 (1976). Karlskrona, Blekinge museum, 1976. 190 s. Kr 20:—.

- Blomberg, Ingela & Eisenhauer, Eva*, Var- sam ombyggnad. Värdering av arkitekto- niska och kulturhistoriska kvaliteter i äld- re bostadshus (1860—1920). Stockholm, Svensk byggtjänst, 1976. 392 s. Kr 74:—.
- Bosjö kloster. Kontakt med 9 sekler ... Höör, Bosjö klostrets slottsförvaltning, 1976. (24) s.
- Bruzelius, Nils G.*, Allmogelivet i Ingelstads härad i Skåne under slutet av förra och bör- jan av detta århundrade. Kulturbild ... 3 uppl. Utg. och försedd med en inledning: Författaren, bygden och folket. Av *Sigfrid Svensson*. Lund, W. Ekstrand, 1976. 137, (3) s. Kr 19:50.
- Bunkeflo, Vintrie. (Text: *Inger Erlandsson, Charlotte Lundblad, Ulrika Sax, Margareta Stigsdotter och Lynn Åkesson*.) Lund, Et- nologiska institutionen med Folkliksarkivet, 1976. (1), 43 s.
- Bunte, Carin*, Dokument från det förgångna (Skånes natur. Skånes naturvårdsförbunds årsskrift. 63 (1976), s. 27—39).
- Burlövs kommun. Historia och beskrivning. (Nytr.) 1. (Av *Ingemar Ingers*. Arlöv, Ar- lövs bokh.; Burlöv, Kulturnämnden, 1976. 608 s. Inb. Kr 50:—.
- Christensen, Aksel E.*, Archbishop Asser, the emperor and the pope. The first archbishop of Lund and his struggle for the indepen- dence of the Nordic church (Scandinavian journal of history. 1 (1976), s. 25—42).
- Dufberg, Lars & Ekström, Herbert*, Falster- bo runt när seklet var ungt. En kavalkad i ord och bild. Falsterbo, Falsterbo museum, 1976. 39, (1) s.
- (*Edström, Mats*.) Ängelholms kommun. Be- byggelse och miljö. Etapp 2. Ängelholms ytterområde. Hjärnarp, Munkaljungby, Skepparkroken, Skälderviken, Strövelstorp, Vejbystrand. Ängelholm, Kulturnämnden, 1976. 120 s., (1) kartbl.
- Engel, Thomas & Werdenfels, Ake*, Ströv- tåg i kulturlandskapet. Bara, Naturvårds- kommittén, 1976. (1), 76 s.
- Ericsson, Acke*, Litteratur om Skåne. 1975. (Urval.) Malmö, Stadsbiblioteket, 1976. (2), 98 s. Kr 10:—. (Föreningen Malmö stads- biblioteks vänner. Bibliografiska skrifter. 2.)
- Fredriksson, Berndt*, Försvarets finansiering. Svensk krigsekonomi under skånska kriget 1675—79. (Summary.) Uppsala, Universi- tetet; Stockholm, Almqvist & Wiksell, 1976. 159 s. Kr 44:50. (Studia historica Upsalien- sia. 82.)
- Fridh, Berit & Fridh, Hans*, Byaliv och bonde- kiv i Skåne 1650—1750. Malmö, Förf. (Kol- legiegatan 7 A), 1976. 262 s. Inb. Kr 50:—.
- Föreningen Gamla Halmstads årsbok. 53 (1976). Halmstad, Föreningen Gamla Halmstad, 1976. 224 s., (1) pl.-bl. Kr 25:—.
- Företeckning över byggnadsminnesmärken som tillhör staten eller står under statsmyndig- hets eller statsinstitutioners omedelbara inse- ende. (Ny revid. uppl.) Stockholm, Liber- Förlag, 1976. 384 s. Kr 48:—. (Riksanti- kvarieämbetet.)
- Gamla Lund. Förening för bevarande av sta- dens minnen. Årsskrift. 58 (1976). Kjder- qvistska gården. Lund, Föreningen Gamla Lund, 1976. 93 s. Kr 15:—.
- Gamla Lund i Per Bagges bilder. Text: *Nils Palmborg*. Fotografiskt arbete: *Jan Inge Larsson*. Stockholm, Natur o. kultur, 1976. 141 s. Inb. Kr 59:—.
- Glostorp. (Text och foto: *Charlotte Lundblad, Ulrika Sax, Margareta Stigsdotter och Lynn Åkesson*.) Lund, Etnologiska institutionen med Folkliksarkivet, 1976. 47 s.
- Gårds härads hembygdsförenings årsbok. 41 (1976). Degeberga, Gårds härads hembygds- förening, 1976. 108 s. Kr 15:—.
- Göinge hembygdsförenings årsbok. 55 (1976). Broby, Göinge hembygdsförening, 1976. 134 s. Kr 15:—.

- Halland. Årsbok för kulturhistoria och hembygdsvård i Hallands län. Halmstad, Hallands museum, 1976. 160 s. Kr 25:—.
- Hallandsbygd. 18 (1976/77). Falkenberg, Mellersta Hallands hembygdsförening, 1976. 146, (1) s. Kr 10:— exkl. moms.
- Halländska emigrantöden 1860—1930. Drömmen om Amerika — vision och verklighet ... red. av *Frithiof Bengtsson* ... Halmstad, Spektra, 1976. 335, (1) s. Inb. Kr 66:—.
- Hellje von Löwenbolk, Sune*, Borstahuset 200 år. 1776—1976. Minnesskrift. Landskrona, Borstahusens konstförening, 1976. 24 s.
- Hellspång, Mats & Löfgren, Orvar*, Land och stad. Svenska samhällstyper och livsformer från medeltid till nutid. Lund, LiberLäromedel, 1976. 350 s. Inb. Kr 69:—.
- Håkansson, Arne*, Mitt gamla Lund. Lund, Arbetet, 1976. 64 s. Kr 19:75.
- Hårdh, Birgitta*, Wikingerzeitliche Depotfunde aus Südschweden. Probleme und Analysen. Lund, LiberLäromedel/Gleerup, 1976. 176 s. Kr 45:— + moms. (Acta archaeologica Lundensia. Ser. 3:6.)
- , Wikingerzeitliche Depotfunde aus Südschweden. Katalog und Tafeln. Lund, LiberLäromedel/Gleerup, 1976. 140 s. Kr 125:— + moms. (Acta archaeologica Lundensia. Ser. 1:9.)
- Isberg, H. A.*, Vår kyrka i Baldringe. Ystad 1976. 23, (1) s.
- Jern, Carl Henrik*, Uraniborg. Herresäte och himlaborg. Lund, Förf., 1976. 230 s. (Diss. Lund.)
- Jönsson, Tomas*, Jordstugor i Sydsvetige. Den ingrävda bostadens utbredning, form, funktion och konstruktion. Lund, LiberLäromedel/Gleerup, 1976. 82 s. Kr 23:50. (Skrifter från Folklivsarkivet i Lund. 18.)
- Kring Helgeå. Årsskrift för Föreningen Gamla Christianstad, S:a Annas Gille, Villands häradshembygdsförening. 1975. Kristianstad, Föreningen Gamla Christianstad, 1976. 150, (1) s. Kr 18:—.
- Kullabygd. Kullens hembygdsförenings årskrift. 49 (1976). Höganäs, Kullens hembygdsförening, 1976. 160 s. Kr 20:—.
- Kulturminnesvård. Kristianstads län. Riks- och länsintressen. Kristianstad, Länsstyrelsen, 1976. (6), 141 s.
- Landskronaboken. En årsbok från Landskrona kulturnämnd. 1976. Landskrona, Kulturnämnden, (1976). (2), 106 s. & annonser.
- Limhamniana. 18 (1976). Malmö, Limhamns museiförening, 1976. 107, (5) s. Kr 20:—.
- Lockarp. (Text och foto: *Charlotte Lundblad, Ulrika Sax, Margareta Stigsdotter och Lynn Åkesson*.) Lund, Etnologiska institutionen med Folklivsarkivet, 1976. 34 s.
- Lönn, Monica*, Strandvägen i Lomma. Byggnadsinventering 1975. Lomma, Kulturnämnden, 1976. (4), 35 s., (10) pl.-s., 9 bil.
- Malmö. Malmö fornminnesförenings årskrift. 43 (1975). Malmö, Malmö fornminnesförening, 1976. 150, (10) s., (1) kartbl. Kr 35:—; inb. 50:—.
- Meddelanden från Lunds universitets historiska museum. N. S. 1 (1975—1976). Lund, Gleerup, 1976. 161, (2) s. Kr 60:— + moms.
- Medeltidsstaden. 1. Projektprogram. Stockholm, Riksantikvarieämbetet, 1976. 22 s. (Riksantikvarieämbetet och Statens historiska museer. Rapport.)
- Minnen från Helsingborg och dess skola. 43. Stockholm, Helsingborgspojkarnas gille i Stockholm; Helsingborg, Killbergs bokh., 1976. 179 s. Kr 22:50.
- Mårtensson, Anders W.*, Arkeologi på PK-bankens tomt i Lund (Kulturen. 1976, s. 139—144).

- Nagmér, Robert*, Fornlämning 7. Bronsåldershög. Karaby, V. Karaby sn, Skåne. Arkeologisk undersökning 1972. Stockholm, Riksantikvarieämbetet, 1976. 17, (1) s. (Riksantikvarieämbetet. Rapport. 1976. B. 41.)
- Nagy, Béla*, Boplatslämningar, vikingatid — tidig medeltid, Hög, Högs sn, Skåne. Arkeologisk undersökning 1972. Stockholm, Riksantikvarieämbetet, 1976. 18, (1) s. (Riksantikvarieämbetet. Rapport. 1976. B. 31.)
- , Fornlämning 5. Bronsåldershög. Bunkelflo, Bunkelflo sn, Skåne. Arkeologisk undersökning 1973. Stockholm, Riksantikvarieämbetet, 1976. 24, (1) s. (Riksantikvarieämbetet. Rapport. 1976. B. 30.)
- Nilsson, Nils G.*, Tomelilla gamla by och Byagården. Tomelilla, Föreningen Tomelilla byagård, 1976. 27 s. Kr 10:—.
- Ohlsson, Barbro*, Lund. En bibliografi 1974. Lund, Stadsbiblioteket, 1976. (1), 29 s.
- Oldeberg, Andreas*, Die ältere Metallzeit in Schweden. 2. Stockholm, Almqvist & Wiksell international, 1976. (4), 224 s. Kr 129:50. (Monografier utg. av K. Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien. 53.)
- Osby hembygdsförening. Årsbok. 17 (1976). Osby, Osby hembygdsförening, 1976. 171 s., (1) pl.-bl. Kr 20:—.
- Pamp, B.*, Ortnamnen i Sverige. 4 uppl. 2 tr. Lund, Studentlitt., 1976. 163 s. Kr 26:—.
(Lundastudier i nordisk språkvetenskap. Ser. B. 2.)
- Paulsson, Gregor*, Svensk stad. (Ny utg.) 3 tr. 1—2. Lund, Studentlitteratur, 1976. XII, 615, (1) s., (7) pl.-bl.; IV, 348, (18) s., (3) pl.-bl. Inb. Kr 58:- resp. 45:—.
- Persson, Arvid*, Till flydda tider. Perstorp, Kulturnämnden, 1976.
- Petersson, Bengt-Göran*, Byggnadsinventering i Våxtorps socken, Halland, utförd år 1976. Halmstad, Hallands museum, 1976. 30 s.
- Petersson, Jörgen*, Boplatslämningar, yngre stenålder. Silvåkra, Silvåkra sn, Skåne. Arkeologisk undersökning 1971. Stockholm, Riksantikvarieämbetet, 1976. 9 s. (Riksantikvarieämbetet. Rapport. 1976. B. 38.)
- Redin, Lars*, Lagmanshejdan. Ett gravfält som spegling av sociala strukturer i Skanör. Lund, LiberLäromedel/Gleerup, 1976. 201 s., tab. Kr 38:— + moms. (Acta archaeologica Lundensia. Ser. 1:10.)
- Riseberga Färingtofta — gamla kulturbygder. (Red.: *Bertil Eliasson*.) Riseberga, Riseberga hembygdsförening, 1976. 102 s.
- S. Sallerup. (Text och foto: *Charlotte Lundblad, Ulrika Sax, Margareta Stigsdotter och Lynn Åkesson*.) Lund, Etnologiska institutionen med Folklivsarkivet, 1976. 64 s.
- Sagne, Sören*, The jaws and teeth of a medieval population in Southern Sweden. An anthropological study of a skull material with special reference to attrition, size of jaws and teeth, and third-molar impaction. Solna, Ossa, 1976. 131 s. (Ossa. International journal of skeletal research. Suppl. 1.)
- Segerstråle, Nils*, Hamiltonska slott och gårdar i Sverige. Anteckningar. Uppsala, Hamiltonska släktföreningen, 1976. 312, (1) s. Inb. Kr 95:—.
- Selge, Allan*, Boken om Helsingborg. Stockholm, Natur o. kultur, 1976. 255, (1) s. Inb. Kr 85:—.
- Skumparp. (Text och foto: *Charlotte Lundblad, Ulrika Sax, Margareta Stigsdotter och Lynn Åkesson*.) Lund, Etnologiska institutionen med Folklivsarkivet, 1976. (1), 38 s.
- Skånes goda sidor. Ett försök till porträtt av en landsända. Utg. av tidningen Arbetet. Malmö, Arbetet, 1976. 176 s. Kr 10:—.
- Skånes hembygdsförbund. Årsbok. 1975. Skånsk byggnadsvård. (Lund, Gleerupska univ.-bokh. (distr.)) 1976. 212 s. Kr 21:25.

- Stenbäraland — industribygd. Utg. av Hjärsås sparbank med anledning av bankens 100-årsjubileum. (Red.: *Gunvald Karlsson*. Hjärsås, Hjärsås sparbank, 1976. 227, (1) s.
- Strömberg, Märta*, Forn tid i Sydostskåne. Simrishamn, Österlens museum, 1976. 84 s. Kr 18:—. (Föreningen för fornminnes- och hembygdsvård i sydöstra Skåne. Småskrift. 14 (a).)
- Svenska turistföreningen. Årsskrift. 1976. Halland. Stockholm, Svenska turistföreningen, 1976. 320 s. Kr 35:—; inb. 43:—.
- Sydsvenska ortnamnssällskapets årsskrift. 1976. Lund, Sydsvenska ortnamnssällskapet, 1976. (2), 129, (1) s. Kr 26:—.
- Säasä. Skånsk samling. 32/33 (1975—1976). Tjörnarps, Skånsk samling, 1976. 92 s. Kr 20:—.
- Särlvik, Ingegerd*, Boplatser. Backa, Bua, Värö sn, Halland. Recognosering, provgrävning 1970. Stockholm, Riksantikvarieämbetet, 1976. 12 s. (Riksantikvarieämbetet. Rapport. 1976. B. 10.)
- , Fornlämning 72 och 116, stenåldersboplatser. Gröninge, Tölö sn, Halland. Arkeologisk undersökning 1970. Stockholm, Riksantikvarieämbetet, 1976. 16 s. (Riksantikvarieämbetet. Rapport. 1976. B. 9.)
- Tomelilla hembygds-krets. Årsbok. 1975. Tomelilla, Tomelilla hembygds-krets, 1976. 221 s. Kr 17:—.
- Tornabygden. 8 (1976). Lund, Torna häradshembygd-förening, 1976. 33 s. & annonser. Kr 15:—.
- Törje, Axel*, Kilian Stobacius och Kiliansgatan i Lund (Kulturen. 1976, s. 163—169).
- Uppgrävt förflutet för PK-banken i Lund. En investering i arkeologi. *Anders W. Mårtensson* sammanställde och redigerade. Lund, Kulturhistoriska museet, 1976. 419 s., XVI pl.-bl. Kr 95:—. (Archaeologica Lundensia. 7.)
- V. Klagstorp. (Text: *Charlotte Lundblad, Ulrika Sax, Margareta Stigsdotter och Lynn Åkesson*.) Lund, Etnologiska institutionen med Folk-livsarkivet, 1976. 43 s.
- Wahlöö, Claes*, Keramik 1000—1600 i svenska fynd. Inledning: *Dagmar Selling*. Lund, Kulturhistoriska museet, 1976. XXXII, (224) s. Kr 50:—. (Archaeologica Lundensia. 6.)
- Wallin, Curt*, Skåneland i Birgittas Uppenbarelser (Lunds stifts julfok. 68 (1976), s. 45—65).
- , Sydöstra Skånes medeltida prästerskap. Präster, prästlöner, prästgårdar. 1. Albo härad. Simrishamn, Österlens museum, 1976. 102 s. (Föreningen för fornminnes- och hembygdsvård i sydöstra Skåne. Småskrifter. 16.)
- Varbergs museum. Årsbok. 27 (1976). Varberg, Varbergs museum, 1976. 239 s., 3 kartbl. Kr 25:—.
- Wihlborg, Anders*, Boplatslämningar, stenålder, bronsålder. Skabersjö, Skabersjö sn, Skåne. Arkeologisk undersökning 1971. Stockholm, Riksantikvarieämbetet, 1976. 8 s. (Riksantikvarieämbetet. Rapport. 1976. B. 39.)
- , Boplatslämningar, yngre bronsålder — äldre järnålder, vikingatid. Oxie, Oxie sn, Skåne. Arkeologisk undersökning 1971—72. Stockholm, Riksantikvarieämbetet, 1976. 11 s. (Riksantikvarieämbetet. Rapport. 1976. B. 36.)
- , Boplatslämningar, äldre järnålder. Hököpinge, Hököpinge sn, Skåne. Arkeologisk undersökning 1970—71. Stockholm, Riksantikvarieämbetet, 1976. 14 s. (Riksantikvarieämbetet. Rapport. 1976. B. 32.)
- , Bronsåldershöj, nyupptäckt. St Köpinge, St Köpinge sn, Skåne. Arkeologisk undersökning 1972—73. Stockholm, Riksantikvarieämbetet, 1976. 14 s. (Riksantikvarieämbetet. Rapport. 1976. B. 40.)

- Winge, Göran*, Gravfältet vid Kastanjegården. Med bidrag av *Ove Person* ... Malmö, Malmö museum, 1976. 56 s. Kr 10:—. (Malmöfynd. 3.)
- Vår bygd. 59 (1976). Kungsbacka, Nordhalls hembygdsförening, 1976. 152 s. Kr 15:—.
- Vår hembygd. Årsskrift. 1976. Kyrkhult, Kyrkhults hembygdsförening, 1976. 79 s. & annonser. Kr 15:—.
- Våra härader. 9 (1976). Krageholm, Ystad, Ljunits och Herrestads hembygdsförening, 1976. 31, (1) s. Kr 15:—.
- Vägledning för kulturhistorisk bebyggelseinventering. Stockholm, Riksantikvarieämbetet, (1976). 101 s. Kr 15:—. (Riksantikvarieämbetet. Rapport. 1976. D. 12.)
- Västra Göinge hembygdsförenings skriftserie. 24 (1976). Hässleholm, Västra Göinge hembygdsförening, 1976. 98 s. Kr 15:—.
- Ystadiana. 1976. Red.-kommitté: *Sven Carlquist, Nils Olsson*. Ystad, Ystads fornminnesförening, 1976. 111, (1) s. Kr 25:—.
- Åberg, Alf & Göransson, Göte*, Karoliner. Stockholm, Trevi; Höganäs, Bra böcker, 1976. 193 s. Inb. Kr 95:—.
- Åkermark, Bo E. & Eriksson, Hasse*, Skånska slott och herresäten. I hälarna på Edvard Persson, Hjalmar Gullberg och Bengt Hjelmqvist ... Stockholm, Bonnier, 1976. 145, (1) s. Inb. Kr 58:—.
- Åstrand, Bertil*, Badpredikantverksamheten i Arild och Mölle (Lunds stifts julbok. 68 (1976), s. 132—137).
- Österlin, Lars*, Lundensiska kulturperspektiv. Ur J. H. Thomanders brev till J. U. Winberg 1817—1832 (Vetenskapssocieteten i Lund. Årsbok. 1976, s. 44—74).

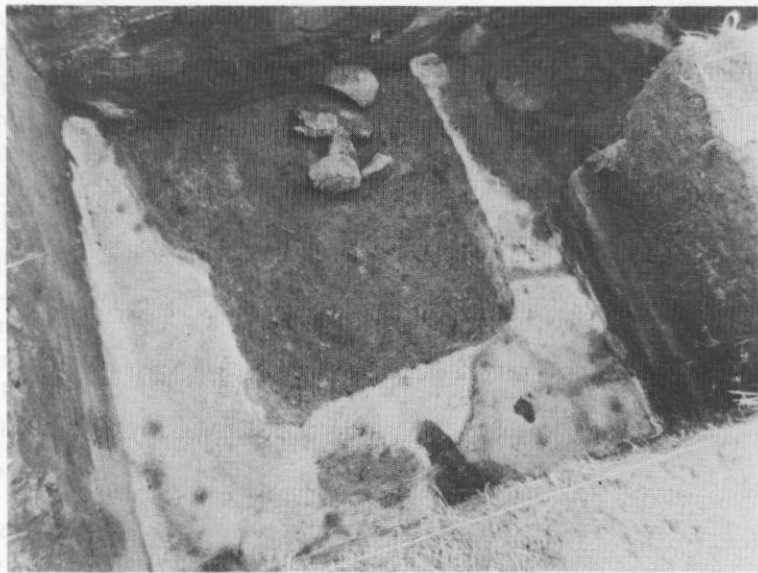
Grävt

Vid en provgrävning i december 1976 i kv Haren nr 9 vid Västergatan i Skanör undersöktes en medeltida anläggning, som det finns anledning att här uppmärksamma på grund av dess speciella karaktär och tidsmässiga anknytning till stadens äldsta skede. Anläggningen, som endast delvis undersöktes, var nergrävd i den sterila sanden och har sannolikt utgjort en mindre, rektangulär byggnad. Invid den

östra väggen fanns en samling större sten, som förmodligen var rester efter en eldstad. Fynd av ett järnbeslag med kvarsittande trärester samt en mängd spikar talar för att byggnaden varit en ren träkonstruktion. På grundval av den keramik, som påträffades i anslutning till anläggningen, kan man preliminärt datera denna till 1200-tal.

Anläggningar av denna typ, som av allt att döma har haft bostadsfunktion och

Kv. Haren nr 9,
Skanör. Medeltida
husanläggning,
plan.
Foto: L. Ersgård.

med ett läge utanför det egentliga stadsområdet, är hittills mycket ovanliga i Skanör. Den påträffade anläggningen med sin grophusliknande karaktär ger därmed ett intressant bidrag till bilden av den äldsta bebyggelsen, där annars de karakteristiska lerbottnarna dominerar.

L. E.

Restaurerat

Under våren 1977 har framom mitten av mars månad restaureringsarbeten pågått vid *Åhus medeltida stadsmur*. Arbetena utföres som ett AMS-projekt och skall vara slutförda inom tre och en halv månad.

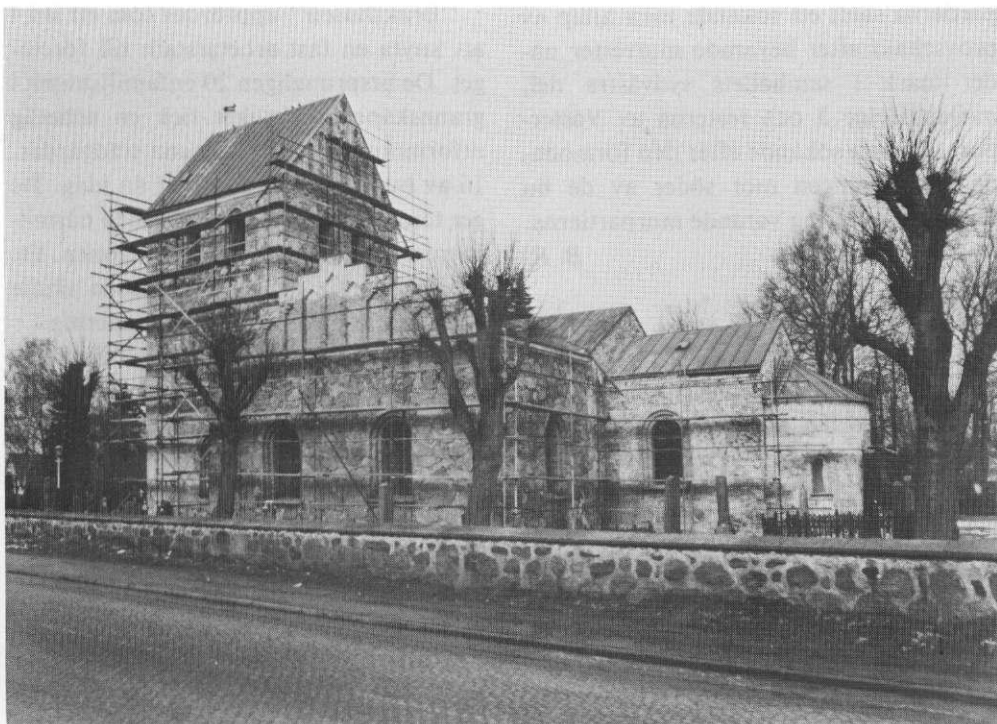
Tidigare istandsättningsarbeten har ägt rum dels år 1948 inför Åhus 800-årsjubileum, då ett ca 40 m långt murparti i norr färdigställdes, till en tredjedel av bevarad mur och däröver till två tredjedelar av helt nyuppförd mur, dels år 1961 av ett ca 90 m långt avsnitt i nordväst i samband med att en gata drogs fram längs murens

insida. Vid detta senare tillfälle konstaterades bl a ett översta, under muren gående kulturlager, som kunde fynddateras till omkring år 1300. Häröver kom ett flygsandslager i vilket murens grundsula grävts ned. Muren, som är den enda i sitt slag på nuv. svenska fastlandet, daterades till 1300-talets början.

Innevarande års arbeten gäller två från varandra skilda mursträckningar längs samhällets västra sida. Den norra sträckningen är ca 65 m lång med strax söder därom ytterligare ett kort parti, vilket senare fö kunnat identifieras som ett år 1898 i samband med inrapporterat nedbrytande av muern omtalat parti. Den södra sträckningen är ca 60 m lång. Muren består av en yttre och en inre skalmur omslutande en kärna av bruk, rikligt med mindre stenar samt tegelskrot. Denna ca 1,5 m breda mur vilar på en grundsula i två skikt, vilken skjuter ut ca 30—40 cm på ömse sidor om själva muren. Skalmurarna finns bevarade i form av understa stenskiftet, ibland med

Parti av murens utsida efter framrensning.
Foto: B. R.

ytterligare ett skift mindre stenar ovanpå. Höjden varierar i regel mellan 1 och 1,5 m. Stenar med en vikt av bortåt ett ton är inte ovanliga. Medan den inre skalmuren befinner sig i ett påfallande gott skick med endast ett fåtal något rubbade stenar, befann sig den yttre skalmuren vid arbetenas början i olika stadier av förfall. Praktiskt taget alla kvarstående stenar lutade utåt mer eller mindre. På vissa partier hade stenarna på flera meters längd helt rasat ned, vilket delvis synes ha berott på dålig stabilitet som följd av ett grunt dike, som grävts längs muren. I detta sammanhang kan nämnas att ett ca 7 m långt schakt ut från muren ej avslöjade någon vallgrav, endast det nämnda grunda diket.

Av olika praktiska skäl, bl a stenarnas storlek, har det ansetts nödvändigt att

tryckluftsborra hål i stenarna för att där-
efter med en islagen ögla och maskinlyft
kunna placera in dem på sina rätta plat-
ser. För att undvika framtida ras har de
två skalmurarna i stor utsträckning bun-
dits samman med armeringsjärn, placera-
de så att de dolts vid de påföljande
murningsarbetena. Riktlinjen vid själva
återställandet är tämligen sträng; endast
beträffande läget helt säkra eller i vissa
fall sannolika stenar återinpassas.

Parallellt med ovan beskrivna arbeten
äger viss schaktgrävning rum för att un-
dersöka närmaste omgivningen och lager-
följden intill och under muren. Likartade
iakttagelser som vid 1961 års arbeten har
gjorts, bl a beträffande den påfallande
kraftiga förekomsten av flygsand. Inom
projektets ram faller vidare reparations-
arbeten på de två tidigare iordningställda

partierna samt ett sökande med hjälp av provschakt efter bevarade murrester under mark i samhällets sydvästra del, mellan Helge å och resterna av Västerport, d v s ett sökande efter den förmodade fortsättningen mot söder av de nu under restaurering varande murpartierna.

B. R.

Inventerat

Antalet renodlade industrisamhällen i Kristianstads län är tämligen litet: Bromölla, Hyllinge och Nyvång. I de båda sistnämnda är gruvdriften numera nedlagd, Hyllinge har dock kvar sitt tegelbruk. Ett besök i *Bromölla* visar på ett helt annat utvecklingsmönster. Här håller man just på att realisera en ny stadsplan för att få annan centrumbild. Byggnader i tre våningar skall ge Bromölla nya bostäder men också säkerställa behovet av centrumfunktioner i form av affärer, bibliotek etc. Om detta förverkligas försvinner de sista resterna av Bromölla som brukssamhälle. Av de ursprungliga industriella byggnaderna från 1880-talet finns numera inget kvar. Däremot vittnar de s k Brukshusen från 1905—07 om den tid när Ifö Kaolinbruk konsoliderade sina ställningar.

”Brukshusen” uppfördes som ett led i att knyta en fast arbetarstam till företaget. De ursprungligen 20 enfamiljshusen i grannskapet av bruket fick en enhetlig utformning och rikt tilltagna trädgårdar. 16 av byggnaderna står kvar än idag. De ger tätorten ett stycke spännande närmiljö men är alltså samtidigt i farozonen. Ett förverkligande av centrumplanen skulle nämligen medföra en total uttradering.

Vid årsskiftet övertog Bromölla kommun de s k Brukshusen, som knappast erbjuder någon modern standard. Hotet om rivning fick kulturnämnden att reagera. Nu återstår att se om kulturnämndens och landsantikvariens synpunkter kan få tungan på vågen att väga över. — ”Du Helmer (kommunalrådet), vad skall du göra med husen? Kan vi inte få bo kvar efter alla dessa år” frågade en av de som bor i ”Brukshusen” när riksantikvarien tillsammans med landshövdingen tog en titt på bostadsområdet i slutet av april. Då talade man också om risken att Bromölla blev ett ”historielöst” samhälle om ”Brukshusen” försvann, om begrepp som trivsel och närmiljö. Kanske vågar man hoppas att kommunalrådets löfte om förnyade insatser från arkitektåll kan leda till att Brukshusen får leva vidare?

A. W.

DE SKÅNSKA LANDSKAPENS HISTORISKA OCH ARKEOLOGISKA FÖRENING bildades 1866. Föreningen är en samlingspunkt för en historiskt och arkeologiskt intresserad allmänhet.

Föreningen är utgivare av ALE, historisk tidskrift för Skåneland, som utkommer med tre häften årligen. Tidskriften utges med bidrag från statens humanistiska forskningsråd. Brev och manus till redaktionen adresseras till Carin Bunte, Winstrupsgratan 10, 222 22 Lund.

Medlem i föreningen erhåller tidskriften kostnadsfritt.

Årsavgiften, 25: — kr, kan insättas på föreningens postgirokonto nr 246831-2, c/o kamrer Allan Persson, Karhögstorg 4 a, 223 55 LUND.

Äldre häften av tidigare utgivna tidskrifter kan beställas hos föreningens sekreterare, antikvarie Nils Nilsson, Kulturen, 223 50 LUND.

EFTERTRYCK, helt eller delvis medges endast efter redaktionens särskilda tillstånd.

Föreningens styrelse

Intendent Bengt Bengtsson, Lund, ordf., länsantikvarie Evald Gustafsson, Lund, v. ordf., antikvarie Nils Nilsson, Lund, sekr., kamrer Allan Persson, Lund, skattmästare samt professor Nils-Arvid Bringéus, Lund, länsantikvarie Carin Bunte, Lund, länsantikvarie Evald Gustafsson, Malmö, professor Bertil Ejder, Lund, fil lic Torkel Eriksson, Lund, museiintendent Lars-Göran Kindström, Helsingborg, professor Sven Kjällerström, Lund, professor Birgitta Odén, Lund, museichef Bengt-Arne Person, Varberg, disponent Birger Persson, Ystad, professor Göran Rystad, Lund, greve Hans Wachtmeister, Johannishus, läroverksadjunkt Curt Widenborg, Ronneby, intendent Gustaf Åberg, Simrishamn. Hedersledamot: professor Jörgen Weibull, Göteborg.

